

КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ І ДОКУМЕНТАЛЬНА СПАДЩИНА

УДК 351.853:002.63

В.В. Добровольська**СУЧАСНІ ЗМІНИ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ
І РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
КУЛЬТУРИ ТА УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТАЦІЄЮ**

Мета дослідження. У статті розглядаються напрями реформи культури в Україні, проголошеної з 2016 р., та розвиток цифрової культури, яка забезпечує можливості необмеженого доступу до надбань культури, а також набуття нових важелів в управлінні культурними процесами в Україні. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні системного підходу та інформаційно-аналітичного методу. **Наукова новизна.** Розглянуто питання стратегічного розвитку культури в Україні, створення інтегрованих інформаційно-документальних систем, охорони національної культурної спадщини та створення електронного ресурсу пам'яток, об'єктів матеріальної та духовної культури. **Висновки.** Ускладнення культуротворчого процесу в Україні, повільність входження європейського культурного простору потребують не лише фінансування, а й створення нових умов розвитку культури та якісного нового рівня управління документацією, що значно розширює поняття управління документацією, включаючи формування та репрезентацію культурної спадщини та культурних цінностей. Цей процес має бути комунікаційно-орієнтованим, сприяти комплексному задоволенню найрізноманітніших культурних потреб менеджерів культури та членів суспільства і забезпечений відповідною документацією.

Ключові слова: реформа культури України, культурна спадщина, цифрова культура.

В.В. Добровольская**СОВРЕМЕННЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ КУЛЬТУРНОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ
И РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА
КУЛЬТУРЫ И УПРАВЛЕНИЯ ДОКУМЕНТАЦИЕЙ**

Цель исследования. В статье рассматриваются направления реформы культуры в Украине, провозглашенной с 2016 г., и развитие цифровой культуры, которая обеспечивает возможности неограниченного доступа к культурному наследию, а также приобретения новых рычагов в управлении культурными процессами в Украине. **Методология исследования** заключается в применении системного подхода и информационно-аналитического метода. **Научная новизна.** Рассмотрены вопросы стратегического развития культуры в Украине, создание интегрированных информационно-документальных систем, охраны национального культурного наследия и создание электронного ресурса памятников, объектов материальной и духовной культуры. **Выводы.** Осложнения культуротворческого процесса в Украине, медлительность вхождения в европейское культурное пространство требует не только финансирования, но и создания новых условий развития культуры и качественного нового уровня управления документацией, значительно расширяет понятие управления документацией, включая формирование и репрезентацию культурного наследия и культурных ценностей. Этот процесс должен быть коммуникационно-ориентированным, способствовать комплексному удовлетворению самых разнообразных культурных потребностей менеджеров культуры и членов общества и обеспечиваться соответствующей документацией.

Ключевые слова: реформа культуры Украины, культурное наследие, цифровая культура.

CURRENT CHANGES IN UKRAINIAN CULTURE POLICY AND THE DEVELOPMENT OF THE INFORMATIONAL AND COMMUNICATION SPACE OF CULTURE AND DOCUMENT ADMINISTRATION

Purpose of Research. The article deals with the trends of the reformation of the Ukrainian culture, announced in 2016. The author analyses the development of digital culture which provides the unlimited access capabilities for culture product as well as acquisition of new levers in cultural. **Methodology.** The methodology involves the systemic approach and information analysis. **Scientific Novelty.** The issue of Ukrainian culture strategic development, establishment of the integrated informational and documentary systems, the national cultural heritage protection and the establishment of electronic resource for material and spiritual culture sites and facilities are reviewed. **Conclusions.** The cultural and artistic process of Ukraine and slowness of the integration into cultural and artistic process of European area require financing as well as new conditions for culture development and the new level of document administration. It involves the records administration meaning, including the concept for formation and representation of the cultural heritage and cultural values. This process should be oriented toward communication. It also facilitates comprehensive satisfaction of the most various cultural needs of culture managers and users. In addition, it should be provided with appropriate records.

Key words: Ukrainian culture reform, cultural heritage, digital culture.

Обраний Україною курс на євроінтеграцію та її прагнення до членства в ЄС має вплинути як на політику в сфері культури, так і на політику в соціальній і економічній сферах. В своїй культурній політиці Україні необхідно враховувати спільні для країн ЄС ідеї щодо необмеженого доступу громадян до культурних набутків та участі в культурних процесах, що забезпечуватиме культурну ідентичність та підтримку культурного різноманіття; толерантності і творчості, всіляко підтримувати розвиток інформаційних та цифрових технологій, створення цифрового культурного продукту.

Стратегічними напрямками реформи культури в Україні, прийнятими на початку 2016 р., є:

- визнання центрального місця культури в загальнонаціональному розвитку та винятковості національної ідентичності, що спирається на українську культуру; посилення ролі культури в соціально-економічному розвитку України шляхом взаємодії і посилення відповідальності державних органів та громадянського суспільства. Залучення якнайширшого представництва заінтересованих сторін до процесу формування та реалізації державної культурної політики;

- удосконалення та модернізація правових, структурних і фінансових інструментів підтримки культури;

- забезпечення доступу до культури через традиційні та нові форми культурної діяльності;

- забезпечення державної підтримки культурного розмаїття України: всі громадяни України незалежно від місця проживання, статусу, приналежності до певної соціальної чи етнічної групи; незалежно від майнового статусу, походження, статі мають рівні права на формування власної культурної ідентичності та її вираження, доступ до національного і світового культурного надбання, участь у культурному житті;

- забезпечення державної підтримки національного культурного продукту і провідної ролі митців та менеджерів культури у створенні, поширенні та збереженні національного культурного продукту; формування попиту і споживача сучасного культурного продукту і культурних послуг, культурної політики та ринкових умов; вдосконалення культурної освіти; формування цілісного інформаційно-культурного простору;

- підтримка інновацій, нових знань, креативних індустрій, що відповідають викликам XXI століття.

Одним із основних напрямів реформ має стати модернізація удосконалення інструментів підтримки культури, що передбачає інвентаризацію та оцінку наявних інструментів підтримки та впливу на сферу культури та їх постійний моніторинг.

Варто вивчити концепції, функції та моделі обстоювання інтересів культурного сек-

тора, які використовуються в інших європейських країнах, включно з тими, які стосуються неспеціального законодавства, і оцінити, як вони можуть бути використані в Україні.

У разі уточнення повноважень Міністерства культури України, потребують оновлення й низка пріоритетів його внутрішньої роботи, до таких, зокрема, повинні належати: проведення дискусій щодо розуміння ролі культури у виробленні політичних рішень; консультації; замовлення ринкових та інших досліджень; просування пілотних проектів і нових моделей; розширення міжкультурних зв'язків між організаціями та окремими працівниками; обстоювання інтересів культури, сприяння приватному та іншим формам спонсорства. Якщо і далі розглядати Міністерство як розпорядника коштів, мікроменеджера дрібних поточних справ, який мусить вирішувати проблеми кожного відомчого закладу, то такий підхід не дозволить йому зосередитися на важливих завданнях сучасного європейського міністерства культури – створенні сприятливого середовища для культури та виробленні стратегії її розвитку на майбутнє.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності має стати стратегія розвитку *цифрової культури*, яка забезпечує можливості необмеженого доступу до продукту культури, а також набуття нових важелів в управлінні культурними процесами в Україні.

Враховуючи вплив загальноєвропейських тенденцій і моделей на розвиток суспільства знань та суспільства культури, можливо стверджувати, що перед Міністерством культури України сьогодні стоять цілковито нові виклики в галузі організаційної роботи, а саме:

- визначення і запровадження національних цілей і орієнтирів розвитку культури;
- зміщення акцентів у роботі на прийняття і реалізацію стратегічних рішень на основі наукових проектів із залученням фахівців різного профілю;
- забезпечення професійного обстоювання інтересів, консультації, координування та оцінювання можливостей ефективного використання найкращих кадрових ресурсів, у тому числі і на контрактній основі;
- забезпечення співпраці з широким колом партнерів на загальнодержавному, регіо-

нальному, місцевому, а також міжнародному рівнях.

Нова роль, що вже була в цілому охарактеризована у Довготривалій стратегії розвитку культури (2016), має відобразитися в організаційній структурі, яка передбачає використання горизонтальних і вертикальних зв'язків у виробленні та реалізації культурної політики.

Міністерство культури має посилити свою роль у виконанні таких основних функцій як:

- підтримка ефективних зв'язків з іншими міністерствами та відомствами, робота яких пов'язана з розвитком культури;
- моніторинг і координування участі Міністерства в роботі над законодавством в галузі культури;
- моніторинг реалізації культурної політики та забезпечення її регулярного перегляду;
- моніторинг потреб і координування навчальної роботи;
- налагодження механізму збирання, аналізу та оприлюднення статистики культури;
- аналіз і розповсюдження передової практики закладів культури;
- визначення потреб Міністерства у проведенні наукових досліджень;
- забезпечення комплексної взаємодії з регіональними органами управління культурою.

В Україні, як і багатьох інших постсоціалістичних країнах, склалося так, що мережа культурних установ, успадкована від радянських часів, майже повністю перебуває в компетенції місцевих громад. Ця мережа комунальних закладів культури і мистецтва, що утримуються за рахунок місцевих бюджетів, становить майже 98 % загальної кількості закладів культури України. Тобто культурна політика окремого регіону та держави в цілому найуспішніше має здійснюватися саме на місцевому рівні, де зосереджені практично всі необхідні для цього інститути. Але тут і виникають проблеми, що їх місцевий рівень самостійно розв'язати не може.

Тому найголовнішим питанням є реформування культури на місцевому рівні, на рівні територіальних громад, де громадяни отримують базові культурні послуги (зокрема, й ті, що гарантуються державою згідно з Конституцією), де постійно проживають і працюють,

тобто зазнають впливу навколишнього середовища, яке або надихає їх на самореалізацію, або ж спонукає шукати деінде інших більш сприятливих умов.

Стратегією розвитку культури передбачена передача частини державних повноважень на місцевий рівень та посилення відповідальності місцевих органів влади у сфері охорони культурної спадщини, зокрема в частині охоронних зон та заповідних територій, архітектурних комплексів, пам'яток культури місцевого, регіонального, національного та світового значення [1].

Особливо важливо розглянути нові концепції культурної політики в умовах оголошеної децентралізації, яка дає не лише позитивні, а й негативні наслідки.

Тенденції розвитку культури в країнах Європи визначальним чином впливають на перспективні тенденції розвитку управління культурою в Україні, та визначають динаміку комунікаційних потреб менеджерів культури нашої держави.

Зокрема, суттєве місце у структурі цих потреб займає інформація про нові тенденції в управлінні культурою; основні напрями державної політики, фінансове забезпечення культуротворчих процесів. Важливе значення має задоволення комунікаційних потреб у міжнародному культурному співробітництві. Для цього потрібне систематичне оперативне інформування про заходи ЮНЕСКО та ЄС у розробці та реалізації міжнародних проектів і програм; та рекомендації щодо впровадження їх результатів у практику управління культурою в Україні.

Важливою складовою комунікаційних потреб є інформація з реформування управління культурою в нашій державі; співвідношення позитивних і негативних результатів цього процесу; порівняння вітчизняних і зарубіжних здобутків тощо.

Суттєве місце у структурі комунікаційних потреб відводиться інформації про нові підходи до розвитку вітчизняної практики впровадження нових напрямів управління культурою, які є наслідком міжнародного співробітництва.

Значно посилились комунікаційні потреби управлінців у освоєнні можливостей новітніх технологій. Важливою умовою задоволення цих потреб є активна участь України

у міжнародних інформаційно-технологічних проєктах у сфері культури.

Одним з найоптимальніших шляхів руху у напрямку європейських культурних досягнень в системі управління культурою є розвиток культурного ресурсу галузі в мережі інтернет, розробці сайтів та порталів, де у відкритому доступі публікуються в цифровому вигляді нормативно-правові акти та інші документи організаційно-розпорядчої діяльності, а також ресурси творчого продукту культури України в його різноманітті.

Слушною є думка Л.О. Чекмарьової розглядати «інформаційний ресурс веб-сайтів як сукупність документів, що існують в електронній формі і цілеспрямовано взаємопов'язаних між собою як різновидові інформаційні джерела про виконання державних обов'язків органами виконавчої влади, що регулюються відповідною нормативно-правовою базою та створюють ресурси як нову документно-інформаційну якість. Веб сайт, таким чином, це окрема документально-інформаційна система, що існує у вигляді організованої сукупності електронних документів та зв'язків та уявляє собою нову інформаційну якість, що має змістовні відмінності порівняно з окремими її елементами» [8].

Веб-сайти створюються у взаємозв'язку із Єдиним урядовим веб-порталом на засадах уніфікації технічного, технологічного, інформаційного та організаційного забезпечення функціонування веб-сайтів з урахуванням рівня розвитку інформаційної інфраструктури і технологічних можливостей кожного із зазначених органів.

Основною перевагою представлення ресурсів на офіційних сайтах є можливість не лише представити офіційну документацію, що регламентує діяльність Міністерства і є обов'язковою, а й неофіційну, творчу складову культурного продукту у вигляді культурних новин, виставок, а також створити електронний ресурс культурний цінностей, який не належить до документів діловодства, а є тим культурним продуктом, що створений впродовж віків та продовжує створюватися тепер. На відміну від попередніх десятиліть можливість його візуалізацій в інтернет-мережі на офіційних сайтах установ культури, що ними володіють, а також на сайтах приватних осіб

дозволяє обліковувати цей культурний продукт в офіційних реєстрах культурної спадщини, що ведеться Міністерством культури. Такий реєстр також є офіційним документом управлінського характеру.

За період останніх 20 років опис електронних ресурсів та обмін даними було забезпечено низкою вітчизняних та міжнародних правил, рекомендацій та стандартів, що особливо важливо на сучасному етапі постановки та моніторингу питань розвитку українських ресурсів культурологічної інформації на сайтах архівних, бібліотечних та музейних установ, які продовжують інтегруватися в світі культурної спадщини у відкритій мережі інтернет. [2; 3].

Міністерством культури України створюється Державний реєстр національного культурного надбання України (далі ДРНКН), утворений відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1992 р., № 466, що має на меті проведення державного обліку і створення електронного ресурсу пам'яток виняткової історичної, художньої, наукової чи іншої культурної цінності, об'єктів матеріальної та духовної культури, що мають важливе значення для формування національної самосвідомості українського народу і визначають його внесок у всесвітню культурну спадщину. Така реєстрація дозволяє активізувати потенціал пам'яток культури і мистецтв, що зберігаються в інститутах національної пам'яті, таких як музеї, бібліотеки, архіви [3].

Правила обліку, охорони, реставрації та використання об'єктів національної культури надбання визначаються чинним законодавством про пам'ятки історії та культури, законами та положеннями про архівний, бібліотечний і музейний фонд України, а також інструкціями відповідних центральних органів державної виконавчої влади, які є обов'язковими для всіх закладів, підприємств і організацій, а також громадян, у власності яких знаходяться об'єкти національного культурного надбання.

У 1997 р. виокремлено «Державний реєстр наукових об'єктів, що становлять національне надбання» (із подальшими змінами). У 2001 р. окремо виділений «Державний реєстр нерухомих пам'яток України» (ДРНПУ), створений Постановою Кабінету Міністрів Укра-

їни «Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України».

Ці заходи також ґрунтуються на ключових нормативних документах ЮНЕСКО: Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту (1954); Конвенції про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності (1970); Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини (1972), Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003) та ін., визначено поняття та склад культурних цінностей. Україна приєдналася до цих міжнародних актів та розробила низку національних законів та підзаконних актів, що складають організаційні засади функціонування архівів, бібліотек, музеїв як інститутів культури у правовому полі культурних цінностей та культурної спадщини, хоча ці поняття і не збігаються повністю, але взаємно обумовлені. Визначення та класифікацію культурних цінностей містить Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [5], спрямований на охорону національної культурної спадщини та розвиток міжнародного співробітництва України у сфері культури, а також «Про охорону культурної спадщини» [7], «Про культуру» [6].

Отже, об'єктом офіційної реєстрації стали й культурні цінності, творча складова культурного процесу, культурного продукту як документів із сфери культурної спадщини та культурних цінностей, що також перебуває у віданні Міністерства культури та створює простір національної культури.

До безперечних здобутків управління культурною слід віднести й унормування поняття культурних цінностей та їхнього типологічного та видового складу, що визначено Положенням про ДРНКН як:

пам'ятки історії – будинки, споруди, пам'ятні місця і предмети, пов'язані з найважливішими історичними подіями в житті народу, розвитком науки, техніки, культури, життям і діяльністю видатних діячів;

пам'ятки археології – городища, кургани, залишки стародавніх поселень, укріплень, ви-

робництв, каналів, шляхів, стародавні місця поховань, кам'яні скульптури, наскельні зображення, старовинні предмети, ділянки історичного культурного шару стародавніх населених пунктів та археологічні знахідки, що є визначними пам'ятками національної культури і характеризують певні етапи історичного розвитку;

пам'ятки містобудування і архітектури – унікальні ансамблі і комплекси, окремі об'єкти архітектури, а також пов'язані з ними твори монументальної скульптури і живопису, декоративно-ужиткового і садово-паркового мистецтва, природні ландшафти;

пам'ятки мистецтва – визначні твори монументального, образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва;

документальні пам'ятки – унікальні акти державності, інші важливі архівні матеріали, кіно-, фото-і фотодокументи, старовинні рукописи, рідкісні друковані видання. До ДРНКН можуть бути занесені й інші об'єкти, що становлять виняткову цінність з огляду історії, культури, етнології чи науки.

Забезпечення збереженості пам'яток культури спеціальних установ культури, реставраційних центрів та майстерень, такою увійшло до оперативної діяльності установ культури. Планувалося зміцнення матеріально-технічної бази бібліотек та музеїв, проведення реставраційно-консерваційних заходів щодо фізичного збереження, створення центрів які б забезпечували проведення широкого кола таких робіт, проведення сканування та оцифрування документів тощо. Хоча створення ДРНКН й досі не набуло активного розвитку, існування нормативної бази є вже позитивним моментом, який дозволяє організувати єдиний державний облік національних пам'яток культури. Як правило, фундаментальні проекти в галузі культури потребують значного фінансування, що поки ще неможливо реалізувати в Україні.

Процеси оцифрування і представлення в електронному середовищі об'єктів історико-культурної спадщини: музейних артефактів, книжкових зібрань, архівних документів, стали одним з характерних трендів культури на початку третього тисячоліття. В Україні процес оцифрування культурної та мистецької спадщини почався нещодавно. Об'єднуючу роль для установ культури та спеціалістів, які пра-

цюють в галузі створення цифрового ресурсу має науково-практичний семінар «Оцифроване надбання: збереження, доступ, репрезентація», що періодично проводиться інформаційними установами. Спочатку це була невід'ємна частина створення електронних каталогів зібрань найбільших бібліотек, музеїв та архівів, електронні копії виконували роль презентаційних (мультимедійних) продуктів, але цифрові проекти досить швидко набули статусу самостійного, самодостатнього, надзвичайно капітало- і наукоємного напрямку в діяльності фондоутримувачів. Це пов'язано не стільки з організацією «широкого доступу» до фондів, скільки з необхідністю забезпечити фізичне збереження оригіналів шляхом створення їх електронних копій та вилучення оригіналів із читальних залів, а також виконанням державних планів і програм з перетворення історико-культурного надбання у цифровий формат [4].

Ускладнення культуротворчого процесу, що пов'язано з входженням України до європейського простору, вимагає створення нових умов розвитку культури та якісно нового рівня управління документацією та значне розширення її поняття, яке охоплює не лише сферу службових документів організаційно-розпорядчого характеру, а й культурних пам'яток та культурних цінностей. Цей процес має бути комунікаційно-орієнтований, сприяти комплексному задоволенню найрізноманітніших культурних потреб менеджерів культури та її користувачів як членів суспільства.

Для цього необхідна розробка якісної стратегії її документального забезпечення, включаючи управління документацією, що ґрунтується на потребах галузі, та комплексна система реалізації цієї стратегії.

Разом з тим, ми бачимо як змінюється трактування функцій культури в сучасному світі, закладені основні принципи європейської політики культури, що має бути врахованою під час реалізації стратегії розвитку культури на майбутні декілька років, де розвиток управлінської документації має вийти за межі вузького розуміння управління посередництвом організаційно-розпорядчої документації, а в системі діловодної документації має знайти місце й архівованим файлам сайтів та неофіційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегії реформ [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.02.2016 № 119-р. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80>. – Назва з титул. екрана.
2. Дубровіна Л. А. Центри збереження і розвитку інформаційного документного ресурсу національної пам'яті / Л. А. Дубровіна // Технології розвитку і захисту національного інформаційного простору / кер. кол. О. С. Онищенко. – Київ, 2015 – С. 198–282.
3. Дубровіна Л. Архіви, бібліотеки та музеї – джерельна основа національної пам'яті і культурної спадщини України / Л. Дубровіна, А. Киридон, І. Матяш // Бібл. вісн. – 2017. – № 1. – С. 3–8.
4. Оцифроване надбання: збереження, доступ, репрезентація: підсумки другого науково-практичного семінару [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського ; Державний політехнічний музей при НТТУ «КПІ». – Електрон. дані. – Київ : Нац. Б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2015. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/1969>. – Назва з титул. екрана. – Останнє звернення: 14.06.2017
5. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей [Електронний ресурс] : Закон України від 21 вересня 1999 р. № 1068-XIV. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1068-14>. – Назва з титул. екрана.
6. Про культуру : Закон України від 14 груд. 2010 р. № 2778-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 24. – С.168.
7. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 8 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 39. – С. 332.
8. Чекмарьова Л. О. Інформаційні ресурси урядового веб-порталу та веб-сайтів обласних державних адміністрацій України як джерельна база історико-культурних досліджень / Л. О. Чекмарьова // Рукоп. та кн. спадщина України : археогр. дослідження унікальних архівів та бібліотеч. фондів. – Київ, 2007. – Вип. 11. – С. 300–313.

References

1. Long-term strategy of development of Ukrainian culture - strategy of reforms. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80>. [in Ukrainian].
2. Dubrovina, L. A. (2015). Centres for preservation and development of informational documentary resource of national memory. Technologies for the development and protection of the national information space. (pp. 198–282). Kyiv [in Ukrainian].
3. Dubrovina, L. (2017). Archives, libraries and museums – the source of national memory and cultural heritage of Ukraine. *Bibl.vysnyk*, 1, 3-8 [in Ukrainian].
4. Digitized Objects: Preservation, Access, Representation: Results of the Second Scientific Workshop. (2015). Retrieved from <http://www.nbuv.gov.ua/node/1969> [in Ukrainian].
5. Law of Ukraine on export, import and return of cultural property from September 21, 1999. № 1068-XIV. (1999). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1068-14> [in Ukrainian].
6. Law of Ukraine on culture from December 14. 2010 № 2778-VI. (2011). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 24, 168 [in Ukrainian].
7. Law of Ukraine on the protection of the cultural heritage from June 8, 2000. (2000). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 39, 332 [in Ukrainian].
8. Chekmareva, L.O. (2007). Information resources of the government web-portal and web-sites of regional state administrations of Ukraine as a source of historical and cultural research. *Rukop. ta kn. spadshchyna Ukrayiny* : arkheohr. doslidzhennya unikal'nykh arkhiviv ta bibliotech. Fondiv, 11, 300-313 [in Ukrainian].